

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 7/2023-56

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a zo sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] zastúpeného advokátkou JUDr. Kristínou Mitrovou Polkovou, Na priekope 174/13, Žilina, proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 8Co/264/2018-871 z 30. apríla 2019 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3 Cdo/13/2020 z 21. apríla 2021 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3Cdo/13/2020 z 21. apríla 2021 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Ústavnej sťažnosti v časti namietaného porušenia základného práva sťažovateľa na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím štátneho orgánu alebo nesprávnym úradným postupom podľa čl. 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3 Cdo/13/2020 z 21. apríla 2021 **n e v y h o v u j e**.
3. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3Cdo/13/2020 z 21. apríla 2021 **z r u š u j e a v e c** mu v r a c i a na ďalšie konanie.
4. Najvyšší súd Slovenskej republiky **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **384,08 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Ústavnú sťažnosť proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 8Co/264/2018-871 z 30. apríla 2019 **o d m i e t a**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 26. októbra 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím štátneho orgánu alebo nesprávnym úradným postupom podľa čl. 46

ods. 3 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 8Co/264/2018-871 z 30. apríla 2019 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 3Cdo/13/2020 z 21. apríla 2021. Navrhuje, aby ústavný súd napadnuté rozhodnutia zrušil, vec vrátil na ďalšie konanie a priznal mu náhradu trov konania.

2. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 7/2023-15 z 12. januára 2023 v spojení s opravným uznesením č. k. III. ÚS 7/2023-25 z 26. januára 2023 prijal ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Skutkové východiská

3. Sťažovateľ sa ako žalobca domáhal žalobou podanou v roku 2002 pôvodne proti Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky ospravedlnenia za to, že orgánom Policajného zboru bolo nariadené a realizované odpočúvanie jeho súkromných telefonických rozhovorov, a domáhal sa tiež zaplata náhrady nemajetkovej ujmy 5 000 000 Sk. V roku 2004 upresnil označenie žalovaného tak, že ním je Slovenská republika – Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, navrhol pristúpenie do konania ako ďalších žalovaných Krajský súd v Banskej Bystrici a Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky a rozšíril petit žaloby o určovacie výroky, podľa ktorých bolo porušené jeho právo podľa § 11 Občianskeho zákonníka, čl. 16 ods. 1, čl. 19 ods. 1, čl. 22 ods. 2 ústavy a čl. 8 dohovoru rozhodnutiami Krajského súdu v Banskej Bystrici o udelení súhlasu na odpočúvanie a zaznamenávanie telekomunikačnej prevádzky, vykonaním odposluchov telefonických rozhovorov sťažovateľa, nezabezpečením bezpečného uloženia ich prepisov, nevykonaním efektívneho vyšetrenia ich zverejnenia. V roku 2007 zmenil petit žaloby tak, že žiadal uložiť zaplatiť náhradu nemajetkovej ujmy 6 000 000 Sk solidárne Slovenskej republike – Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky a Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky a 1 000 000 Sk Krajskému súdu v Banskej Bystrici. Žalobcom navrhovaná zmena petitu bola pripustená 12. januára 2007.

4. Ústavný súd nálezom č. k. I. ÚS 117/07-33 zo 4. februára 2009 vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na súkromie podľa čl. 22 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 13 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru rozhodnutiami Krajského súdu v Banskej Bystrici o udelení súhlasu na odpočúvanie a zaznamenávanie telekomunikačnej prevádzky č. p. 0029/99 a č. p. 0029-1/99 vydaných v rokoch 1999 až 2000, tieto rozhodnutia zrušil a sťažovateľovi priznal primerané finančné zadostučinenie 20 000 eur. Priznanie primeraného finančného zadostučinenia ústavný súd odôvodnil tým, že dôsledkom napadnutých rozhodnutí bol ústavne neprípustný zásah do práva sťažovateľa na súkromie s následkom, že informácie súkromnej povahy, ktoré mali dôverný charakter, sa viac než rok dostávali bez legitímneho dôvodu do dispozičnej sféry iných osôb, a s ohľadom na to, že boli aj zaznamenávané, ostali v dispozičnej sfére týchto osôb aj po skončení odpočúvania. Hoci sťažovateľ požadoval primerané zadostučinenie v sume 33 193,92 eur, ústavný súd mu vo zvyšnej časti nevyhovel, pretože požadovanú sumu nepovažoval za primeranú.

5. Okresný súd Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) o žalobe sťažovateľa rozhodol rozsudkom č. k. 15Ct/22/2003-620 z 9. decembra 2011 v spojení s doplnčacími rozsudkami č. k. 15Ct/22/2003-727 zo 7. decembra 2012 a č. k. 15Ct/22/2003-746 z 31. októbra 2014 tak, že určil, že došlo k porušeniu označených práv žalobcu odposluchmi jeho telefonických rozhovorov orgánmi Slovenskej republiky – Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „žalovaný 1“), ako aj tým, že žalovaný 1 nezabezpečil bezpečné uloženie ich prepisov a nevykonal efektívne vyšetrovanie ich zverejnenia; žalovaného 1 zaviazal na zaplatenie žalobcovi náhrady nemajetkovej ujmy 199 163,51 eur a žalobu proti Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „žalovaný 2“) zamietol. V odôvodnení rozsudku okresný súd uviedol, že žalovaný 1 je v spore pasívne legitimovaný, pretože *„zodpovednosť za zásah do osobnostných práv žalobcu musí niesť štát, keďže k nemu došlo konaním neznámeho policajta ako dôsledku jeho profesionálneho zlyhania, teda príslušníka Policajného zboru, ktorého ústredným orgánom štátnej správy je ministerstvo vnútra a ktoré v tomto prípade zastupuje štát“*. Žalobu proti žalovanému 2 okresný súd zamietol pre nedostatok pasívnej vecnej legitímácie. Nárok sťažovateľa okresný súd právne posúdil podľa § 11 a § 13 Občianskeho zákonníka, priznanú sumu náhrady nemajetkovej ujmy považoval za primeranú neoprávnenému zásahu do súkromia sťažovateľa.

6. Na odvolanie žalovaného 1 (sťažovateľ odvolanie nepodal) krajský súd rozsudkom č. k. 8Co/480/2015-757 z 3. mája 2016 rozsudok okresného súdu v napadnutej (vyhovujúcej) časti zmenil tak, že žalobu zamietol. Rozhodnutie odôvodnil tým, že žalovaný 1 nie je v spore pasívne vecne legitimovaný, pretože štát nebol účastníkom hmotnoprávneho vzťahu k sťažovateľovi pre absenciu neoprávneného zásahu zo strany štátu spočívajúceho v použití ITP a vyšetrovaním úniku informácií, pretože sám štát odpočúvanie sťažovateľa nevykonával, prepisy jeho telefonických rozhovorov nesprístupnil neoprávneným osobám a ani nevykonával vyšetrovanie ich úniku, a preto nemôže byť subjektom zásahu do osobnostných práv sťažovateľa, teda pôvodcom v návrhu sťažovateľom vytýkaného konania orgánov činných v trestnom konaní.

7. Tento rozsudok bol následne najvyšším súdom po podaní dovolania sťažovateľom zrušený uznesením č. k. 4Cdo/22/2017 z 25. júla 2018 a vec bola vrátená krajskému súdu. Dôvodom bolo zistenie vady zmätočnosti podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) spočívajúcej v tom, že krajský súd nevyzval sťažovateľa, aby sa vyjadril k možnému použitiu ustanovenia právneho predpisu, ktorý pri doterajšom rozhodovaní nebol použitý (§ 382 CSP), a teda nevytvoril sťažovateľovi procesnú možnosť vyjadriť sa k otázke posudzovania pasívnej vecnej legitímácie žalovaného 1, čím sťažovateľovi odňal možnosť pred súdom konať.

8. Krajský súd následne rozhodol vo veci napadnutým rozsudkom č. k. 8Co/264/2018-871 z 30. apríla 2019, ktorým znova rozsudok okresného súdu v napadnutej (vyhovujúcej) časti zmenil tak, že žalobu zamietol, pretože žalovaný 1 nie je v spore pasívne vecne legitimovaný.

9. Sťažovateľ podal proti tomuto rozsudku dovolanie, ktoré odôvodnil § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Za nesprávny procesný postup odvolacieho súdu, ktorým znemožnil sťažovateľovi, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, označil sťažovateľ znova porušenie § 382 CSP, pretože odvolací súd si túto svoju povinnosť nesplnil, keďže vo výzve v zmysle § 382 CSP uviedol celý rad ustanovení vrátane takých, ktorých použitie vo veci neprichádzalo do úvahy. Pri riešení otázky pasívnej vecnej legitímácie sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe reprezentovanej rozhodnutiami najvyššieho súdu vo veciach sp. zn. 1Cdo/66/2009, 1Cdo/38/2011, 2MCdo/6/2014

a 7Cdo/257/2014, ako aj rozhodnutím ústavného súdu č. k. I. ÚS 430/2011, pričom k rovnakému záveru dospel aj Najvyšší súd Českej republiky vo veciach sp. zn. 30Cdo/2925/2006 a 30Cdo/1638/2007. Najvyšší súd uznesením č. k. 3Cdo/13/2020 z 21. apríla 2021 dovolanie sťažovateľa podľa § 447 písm. c) CSP odmietol, pretože vadu zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP, ako aj nesprávne právne posúdenie veci podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP sťažovateľ namietal neopodstatnene. K odmietnutiu dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP najvyšší súd konštatoval, že výrazom ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu vo vzťahu k otázke pasívnej legitímácie štátu, resp. štátnych orgánov s vlastnou právnou subjektivitou pri zásahoch do osobnostných práv, ku ktorým prichádza v rámci činnosti štátnych orgánov, nie sú rozhodnutia uvádzané sťažovateľom, ale ním je celkom iná skupina rozhodnutí vrátane tých uvádzaných v napádanom rozsudku krajským súdom.

III.

Argumentácia sťažovateľa

10. Sťažovateľ odôvodnil porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1, čl. 46 ods. 3 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom krajského súdu tým, že krajský súd svojím rozhodnutím poprel zmysel a účel práva na náhradu škody spôsobenej nesprávnym úradným postupom štátneho orgánu a rozhodol svojvoľne. Sťažovateľ sa v konaní domáhal náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej nesprávnym úradným postupom spočívajúcim v sprístupnení prepisov jeho súkromných telefonických hovorov a nevykonaním efektívneho vyšetrenia ich zverejnenia. Zákon č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej len „zákon č. 58/1969 Zb.“) sám náhradu nemajetkovej ujmy výslovne neupravoval, odkazoval však na Občiansky zákonník. To, že sťažovateľ pri podaní žaloby pred dvadsiatimi rokmi v nej uviedol ustanovenia Občianskeho zákonníka o ochrane osobnosti, nemôže byť rozhodujúce, keď navyše aj výklad pojmov škoda a nemajetková ujma odvtedy prešiel vývojom. Krajský súd bol povinný právne posúdiť zistený skutkový stav, ako aj to, či a z akých noriem je možné vyvodiť dôvodnosť pasívnej legitímácie žalovaného. Štát sám nevydáva rozhodnutia a nevyhlasuje ani rozsudky a napriek tomu má objektívnu zodpovednosť za nezákonné rozhodnutia orgánov verejnej moci; štát musí niesť zodpovednosť za konanie svojich orgánov, ktoré je nesprávnym úradným postupom, a nemôže sa jej zbaviť prenesením na ústredný orgán štátnej správy, v rezorte ktorého došlo k nesprávnemu úradnému postupu. Sťažovateľ zároveň poukázal na viaceré rozhodnutia, o ktorých uviedol, že podporujú jeho právne posúdenie veci (rozhodnutia najvyššieho súdu vo veciach sp. zn. 1Cdo/66/2009, 7Cdo/257/2014, 1Cdo/38/2011, rozhodnutie ústavného súdu č. k. III. ÚS 686/2017), ale aj na to, že samotný krajský súd v jeho veci vyslovil v poradí v prvom svojom rozsudku č. k. 6Co/46/10-543 z 2. decembra 2010, že *„odposluchy telefonických rozhovorov žalobcu vykonala Polícia Slovenskej republiky. Tá však nie je právnickou osobou a zákon jej nepriznáva ani spôsobilosť byť účastníkom konania pred súdom (§ 19 OSP). Spôsobilosť mať práva a povinnosti ako i spôsobilosť byť účastníkom konania má vo veciach týkajúcich sa Polície Slovenskej republiky štát, t. j. Slovenská republika.“* Pritom od vyslovenia tohto názoru nedošlo k žiadnej zmene skutkových okolností veci. Strana konania nemôže byť „hračkou“ v rukách sudcov odvolacieho súdu. V podaní z 26. októbra 2022 sťažovateľ poukázal na podporu svojej argumentácie na nález ústavného súdu č. k. II. ÚS 261/2019-48 z 27. augusta 2020.

11. Porušenie rovnakých základných práv uznesením najvyššieho súdu odôvodnil sťažovateľ tým, že jeho dovolanie bolo z procesných dôvodov odmietnuté bez splnenia zákonných podmienok. Postup najvyššieho súdu je arbitrárny a vykazuje znaky porušenia zákazu *denegationis iustitiae*. Najvyšší súd sa obmedzil iba na prevzatie odkazu krajského súdu na iné svoje rozhodnutia a sám sa právnym posúdením kľúčovej otázky ani nezaoberal.

IV.

Vyjadrenie najvyššieho súdu, krajského súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľa

IV.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

12. Najvyšší súd vo svojom stanovisku vo vzťahu k dovolaním namietanej vade zmätočnosti uviedol, že krajský súd nepochybil konkrétnou ním zvolenou formou poučenia strán sporu o rozhodujúcej a skôr nepoužitej právnej úprave s výzvou na vyjadrenie sa k nej (§ 382 CSP), keď, odhliadajúc od zrušenia jeho skoršieho rozhodnutia v tejto veci najvyšším súdom, práve z tohto dôvodu (pre absenciu výzvy na vyjadrenie) spôsob, akým krajský súd k poučeniu a výzve pristúpil, aj najvyšší súd a dokonca i ústavný súd považuje za postačujúci, korektný a ústavne konformný. K nesprávnemu právnemu posúdeniu otázky pasívnej vecnej legitímácie v konaní najvyšší súd zdôraznil, že v odôvodnení napadnutého uznesenia dostatočne, a teda objektívne uspokojivým spôsobom objasnil, prečo za výraz ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, viažucej sa na nastolenú otázku, nešlo považovať rozhodnutia označené dovolateľom (sťažovateľom), ale súbor iných rozhodnutí (vrátane jedného publikovaného aj v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky), od ktorých sa odvolací súd neodklonil, ale, naopak, pri svojom rozhodnutí takto vytýčenú judikatórnu líniu (dosiaľ nezmenenú) rešpektoval. Najvyšší súd ponecháva rozhodnutie o ústavnej sťažnosti na úvahe ústavného súdu.

IV.2. Vyjadrenie krajského súdu:

13. Krajský súd vo svojom stanovisku zotrúva na odôvodnení svojho napadnutého rozsudku, v ktorom sú bližšie rozvedené dôvody o nedostatku pasívnej vecnej legitímácie Slovenskej republiky. Na námietky sťažovateľa uvádzané v jeho ústavnej sťažnosti považuje krajský súd za nadbytočné reagovať nad rámec právnych záverov vyslovených už v napádanom rozhodnutí.

IV.3. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

14. Zúčastnená osoba sa s právnymi závermi krajského súdu prednesenými v napadnutom rozsudku, ako aj so závermi najvyššieho súdu v napadnutom uznesení v plnej miere stotožňuje. Osobitne zdôrazňuje právny názor najvyššieho súdu, podľa ktorého *„niektoré zásahy do osobnosti fyzickej osoby, i keď sa zdanlivo javia ako odporujúce objektívnemu právu, nemožno považovať za neoprávnené vtedy, keď sú dané okolnosti vylučujúce neoprávnenosť zásahu. O neoprávnený zásah do osobnosti fyzickej osoby nejde napríklad keď zasahujúcim je orgán štátu pri plnení jeho úloh vyplývajúcich zo zákona. Dochádza ku k stretu dvoch záujmov, pri ktorom sa individuálny záujem fyzickej osoby, do osobnosti ktorej sa zasahuje, dostáva do kolízie s vyšším (verejným) záujmom, ktorému sa priznáva prednosť.“*. Zúčastnená osoba cituje z judikatúry najvyššieho súdu potvrdzujúcej právny názor o nedostatku pasívnej vecnej legitímácie štátu v konaní o ochrane osobnosti. Navrhuje ústavnej sťažnosti nevyhovieť.

IV.4. Replika sťažovateľa:

15. Sťažovateľ v replike uviedol, že krajský súd a najvyšší súd v podstate vo veľmi strohom písomnom prejave odkazujúcom na vyjadrenie sudcov spravodajcov zotrvávajú na dôvodoch rozhodnutí napadnutých ústavnou sťažnosťou. V tejto situácii sťažovateľ nemôže zaujať doplňujúce stanovisko nad rámec dôvodov ústavnej sťažnosti.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

V.1. K namietanému porušeniu uplatnených práv uznesením najvyššieho súdu:

16. Napadnutým uznesením najvyšší súd odmietol dovolanie sťažovateľa, ktorého prípustnosť bola vyvodzovaná z § 420 písm. f) CSP, ako aj z § 421 ods. 1 CSP. Proti odmietnutiu dovolania podľa § 420 písm. f) CSP sťažovateľ v ústavnej sťažnosti nebrojí a neargumentuje ním v prospech záveru o porušení jeho označených práv. Preto sa ústavný súd, viazaný § 45 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), súladom odmietnutia dovolania v tejto časti s označenými právami sťažovateľa zaoberať ani nemohol.

17. Vo vzťahu k odmietnutiu dovolania podaného sťažovateľom podľa § 421 ods. 1 CSP ústavný súd najprv v súlade so svojou ustálenou judikatúrou konštatuje, že posúdenie prípustnosti dovolania patrí do výlučnej právomoci najvyššieho súdu a ústavný súd je oprávnený do výkonu tejto právomoci zasiahnuť len v prípade, ak by posúdenie procesnej podmienky dovolania bolo svojvoľné, arbitrárne a vybočujúce z ústavného rámca. Vzhľadom na uvedené je teda v okolnostiach daného prípadu potrebné sa zaoberať tým, či aplikácia a výklad relevantnej právnej normy najvyšším súdom pri posudzovaní prípustnosti dovolania podaného sťažovateľom podľa § 421 ods. 1 CSP neboli svojvoľné a arbitrárne.

18. Podstatou dovolania sťažovateľa bola argumentácia o nesprávnosti právneho posúdenia otázky pasívnej vecnej legitímácie odvolacím súdom, keď sťažovateľ poukazoval na konkrétne rozhodnutia dovolacieho súdu a ústavného súdu, s ktorými bolo rozhodnutie krajského súdu v rozpore a s ktorých existenciou, ale najmä argumentáciou v nich sa krajský súd nijako nevysporiadal. Sťažovateľ tieto zároveň označil za ustálenú rozhodovaciu prax najvyšších súdnych autorít. V podstate teda sťažovateľ prípustnosť svojho dovolania založil na dôvode podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP (odklon rozhodnutia odvolacieho súdu o ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu). Prípustnosť dovolania podľa uvedeného ustanovenia CSP však najvyšší súd nezistil, keď odkázal na tri rozhodnutia z minulosti (3Cdo/201/2007, 3Cdo/176/2012 a 7Cdo/188/2017), ktoré podľa jeho názoru predstavujú ustálenú judikatúru o spornej právnej otázke, pričom od nej sa krajský súd neodklonil. Naopak, najvyšší súd sťažovateľom akcentovanú judikatúru nepovažoval za výraz ustálenej rozhodovacej praxe. Je teda zjavné, že najvyšší súd sa pri skúmaní prípustnosti dovolania zameral na dôvod prípustnosti podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, keďže takto prípustnosť svojho dovolania založil sám sťažovateľ.

19. V náleze č. k. I. ÚS 51/2020 ústavný súd judikoval, že *„povinnosť dovolateľa vymedziť a konkretizovať prípustnosť dovolania podľa § 421 CSP treba vnímať ako jeho povinnosť predostrieť vlastnú argumentáciu v prospech prípustnosti dovolania, a tak napomôcť preskúmaniu rozhodnutia dovolacím súdom. Dovolací súd však nie je vymedzením prípustnosti viazaný a skúma ju aj sám. Najvyšší súd nemôže byť viazaný tým, o ktorý prípad právnej otázky podľa § 421 ods. 1*

CSP oprel prípustnosť dovolania dovolateľ. Dovolanie tak bude prípustné aj vtedy, ak napríklad dovolateľ prípustnosť odôvodnil odklonom od ustálenej praxe najvyššieho súdu..., no najvyšší súd zistí, že v skutočnosti nejde o odklon, ale o nejednotnosť takejto praxe... Tiež nemožno akceptovať taký výklad, že najvyšší súd by nemohol pri posúdení prípustnosti dovolania zohľadňovať tie svoje stanoviská a rozhodnutia, ktoré dovolateľ neoznačil. Rozhodnutia najvyššieho súdu jednak nie sú systematicky nikde usporiadané a publikované, a preto ich znalosť je často len otázkou náhody.“

20. Obdobne v uznesení č. k. III. ÚS 76/2021 ústavný súd konštatoval, že „§ 421 ods. 1 CSP nemožno interpretovať a uplatňovať tak, že zakotvuje povinné obsahové náležitosti dovolania. Obligatórne náležitosti dovolania upravuje § 428 CSP, ktorý okrem iného ukladá dovolateľovi povinnosť uviesť v dovolaní dovolacie dôvody, teda z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne. Následne ustanovenie § 432 CSP vyžaduje vo vzťahu k dovolaniu podľa § 421 CSP (odôvodnenému nesprávnym právnym posúdením veci), aby dovolateľ uviedol právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia. Označenie konkrétneho rozhodnutia (judikatúry) najvyššieho súdu nie je v zmysle ustanovenia § 428 CSP obligatórnou náležitosťou dovolania. Z uvedeného vyplýva, že dovolanie prípustné podľa § 421 CSP dovolateľ obligatórne odôvodní tým, že rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP), a dotknutý dovolací dôvod vymedzí tak, že uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a súčasne uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP). Argumentácia dovolateľa konkrétnou rozhodovacou praxou najvyššieho súdu je nad rámec zákonných požiadaviek a dovolací súd ňou nie je viazaný.“

21. Napokon aj veľký senát obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu vo svojom uznesení č. k. 1VOBdo/2/2020 z 27. apríla 2021 uzavrel, že „dovolací súd nie je viazaný tým, čo uvedie dovolateľ vo vzťahu k jeho subjektívnemu pocitu o prípustnosti dovolania, a už v žiadnom prípade za súčasnej právnej úpravy nemôže posudzovanie prípustnosti dovolania v prípade dovolacieho dôvodu podľa ustanovenia § 432 C. s. p. obmedziť len na konkrétne písmeno obsiahnuté v ustanovení § 421 ods. 1 C. s. p., ktoré v dovolaní označil dovolateľ“. Ústavný súd k tomu len dopĺňa, že je irelevantným fakt, že uznesenie veľkého senátu bolo prijaté šesť dní po prijatí napadnutého uznesenia vo veci sťažovateľa. Nejde totiž o formálnu viazanosť uznesením veľkého senátu, ale o reflexiu základných práv dovolateľov v jeho citovanom právnom názore.

22. Je teda zjavné, že povinnosťou najvyššieho súdu vyvoditeľnou zo základných práv sťažovateľa bolo skúmanie aj iných dôvodov prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 CSP. Vzhľadom na okolnosti sťažovateľovej veci spomedzi nich do úvahy prichádza práve písm. c), teda rozdielnosť rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

23. Najvyšší súd vo svojej judikatúre (3Cdo/6/2017) pripúšťa, aby sa za ustálenú rozhodovaciu prax považovali aj nepublikované rozhodnutia, alebo dokonca aj jednotlivé, dosiaľ nepublikované rozhodnutia, pokiaľ neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnili, prípadne ich akceptovali [pozri Gešková, K. Glosa k uzneseniu Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Cdo 158/2017 (Odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu a/ako otázka zásadného právneho významu), Súkromné právo 4/2018, s. 172]. Uvedený záver má priamu súvislosť s prípustnosťou dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Zároveň však má význam aj pre uplatňovanie § 421 ods. 1 písm. c) CSP, čiže pre vyhodnocovanie, či určitá časť judikatúry vykazuje rozdielnosť relevantnú z pohľadu prípustnosti dovolania.

Teda aj relatívne malá vzorka judikatúry opozitnej voči jej masívnejšej množine môže založiť prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP.

24. Najvyšší súd v uznesení č. k. 1Cdo/38/2011 z 12. decembra 2013 (zhodou okolností ide o konanie o inej žalobe sťažovateľa na ochranu osobnosti) uviedol, že *„názor súdu prvého stupňa, že ak došlo k zásahu do osobnostných práv pri výkone súdnej alebo inej verejnej moci, je treba otázku pasívnej vecnej legitímácie riešiť analogicky ako v konaniach týkajúcich sa zodpovednosti štátu za škodu v zmysle zákona č. 58/1969 Zb., resp. zákona č. 514/2003 Z. z., považuje za správny. Uvedené právne predpisy totiž upravujú občianskoprávne vzťahy, ktoré sú svojim obsahom a účelom spomenutému prípadu najbližšie a obdobná by preto mala byť aj konštrukcia právnej zodpovednosti za takýto neoprávnený zásah.“*

25. V uznesení č. k. 6Cdo/149/2011 z 26. septembra 2013 najvyšší súd uviedol, že *„pokiaľ by však k zásahu do osobnostných práv malo dôjsť časťou odôvodnenia rozhodnutia súdu, zastáva dovolací súd názor, že pasívne legitimovaným subjektom v konaní o ochranu osobnosti je v takomto prípade tiež štát. Rozhodnutie súdu ako orgánu verejnej moci je totiž výsledkom výkonu súdnej moci – súdnictva, t. j. výkonu verejnej moci... Ak pasívne legitimovaným subjektom v konaní o náhradu škody spôsobenej pri výkone verejnej moci orgánmi verejnej moci je v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z. štát, potom analogicky je štát pasívne legitimovaným aj v konaní o ochranu osobnosti za neoprávnený zásah do osobnostných práv orgánmi verejnej moci pri výkone tejto moci.“*

26. Vyhodnotenie, či uvedené dve rozhodnutia najvyššieho súdu sú spôsobilé popri rozhodnutiach preferovaných v napadnutom uznesení najvyšším súdom založiť záver o rozdielnosti rozhodovacej praxe významnej z pohľadu prípustnosti dovolania, *in abstracto* si ústavný súd nemieni prisvojovať. *In concreto* však ústavný súd vzhľadom na poslanie, ktoré mu ústava právomocou v čl. 127 ods. 1 zverila, očakáva, že najvyšší súd pri posudzovaní prípustnosti dovolania vezme do úvahy, že dovolanie podľa § 421 ods. 1 CSP nie je len prostriedkom zjednocovania judikatúry všeobecných súdov, ale aj nástrojom ochrany základných práv a slobôd jednotlivých dovolateľov. V konaní, ktoré bolo napokon zavŕšené napadnutým uznesením najvyššieho súdu, okresný súd i krajský súd v prvotných rozhodnutiach (rozsudok okresného súdu z 29. mája 2009, rozsudok krajského súdu z 2. decembra 2010, rozsudok okresného súdu z 9. decembra 2011) nijako pasívnu vecnú legitímáciu štátu nespochybňovali. Preto napokon sťažovateľ ani odvolaním nebrojil proti zamietnutiu jeho žaloby v časti označujúcej ako žalovaných Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky a Krajský súd v Banskej Bystrici. Náznak najvyššieho súdu vyslovený *ex post* v bode 22 jeho napadnutého uznesenia, že sťažovateľ mal v skorších fázach konania z opatrnosti podať odvolanie aj voči zamietnutiu žaloby voči ostatným pôvodne označeným žalovaným, predstavuje v popísaných okolnostiach prípadu prinajmenšom ústavne neakceptovateľné hľadanie ospravedlnenia pre vyhnutie sa meritórnym odpovediam na sťažovateľom v žalobe nastolené otázky než dôvodný poukaz na reálne procesné opomenutie sťažovateľa, ktoré má mať za následok ústavne súladné odopretie meritórnej súdnej ochrany. Skutočnosť, že sťažovateľ označil pôvodne na strane žalovaných až tri subjekty, môže byť interpretovateľná aj ako dôkaz jeho snahy „poistiť sa“ proti zamietnutiu žaloby pre nedostatok pasívnej vecnej legitímácie v prípade, ak by ako žalovaného označil len jedného z nich. V prostredí nejednotnej súdnej judikatúry (na ktorú už poukázal aj ústavný súd v náleze č. k. II. ÚS 261/2019-48 z 27. augusta 2020) nemožno takémuto výkladu žalobnej koncepcie sťažovateľa uprieť racionalitu. Ústavný súd nespochybňuje, že právny názor všeobecných súdov konvenujúci presvedčeniu sťažovateľa ešte nezakladá jeho absolútnu právnu istotu o tom, že sa v budúcnosti judikatórny názor

všeobecných súdov (najvyššieho súdu) nezmení. Popísané okolnosti však v záujme ochrany základných práv slobôd sťažovateľa má vziať do úvahy aj vyhodnocovanie prípustnosti jeho dovolania najvyšším súdom.

27. Z napadnutého uznesenia najvyššieho súdu nevyplýva, že by sa dôvodom prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP adresne zaoberal, hoci to základné právo na súdnu ochranu i právo sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie vyžadovali (pozri už v bodoch 18 a 19 citované rozhodnutia I. ÚS 51/2020, III. ÚS 76/2021). Judikatúru uvádzanú sťažovateľom na podporu ním preferovaného právneho posúdenia veci vyhodnocoval len z hľadiska toho, či jej existencia zakladá dôvod prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, teda či odôvodňuje záver o odklone rozsudku krajského súdu od rozhodnutí, ktoré podľa sťažovateľa svedčia v prospech danosti pasívnej legitimácie štátu v konaní o jeho žalobe na ochranu osobnosti. Najvyšší súd zaujal názor, podľa ktorého ustálenú judikatúru predstavujú úplne iné jeho rozhodnutia. Vyjadril sa tým iba k otázke prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, opomenul však posúdiť, či sťažovateľom uvádzaná judikatúra (práve v konfrontácii s rozhodnutiami, ktoré považoval najvyšší súd za ustálenú rozhodovaciu prax) nezakladá prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP. Najvyšší súd takto postupoval bez náležitého odôvodnenia, a to jednak v rovine vysvetlenia, prečo sa nezaoberal aj ďalšími dôvodmi prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 CSP (okrem prvého z nich – odklon), ale aj v rovine vysvetlenia, prečo považoval sťažovateľom uprednostňovanú judikatúru za nespôsobilú založiť prípustnosť dovolania. Pritom, ako z bodov 23 a 24 tohto nálezu vyplýva, ide (aspoň sčasti) o rozhodnutia, ktoré sa pasívnou legitimáciou štátu v konaniach o žalobách na ochranu osobnosti adresne zaoberali, a to so záverom svedčiacim v prospech názoru zastávaného sťažovateľom. Preto ústavný súd uzatvára, že najvyšší súd odmietnutím dovolania ako procesne neprípustného neodpovedal na sťažovateľom v dovolaní nastolené meritórne otázky, čo je požiadavka, v ktorej boli stelesnené sťažovateľovi základné právo na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy) i jeho právo na spravodlivé súdne konanie (čl. 6 ods. 1 dohovoru). Tým došlo k porušeniu uvedených práv sťažovateľa (bod 1 výroku nálezu).

28. Pokiaľ ide o namietané porušenie základného práva zaručeného čl. 46 ods. 3 ústavy, bude vecou najvyššieho súdu, aby po vrátení veci a opätovnom posúdení prípustnosti sťažovateľovho dovolania poskytol meritórnu ochranu uvedenému základnému právu. Vyhovujúci výrok tohto nálezu ústavného súdu neinkorporuje záver o tom, či v sporoch o ochranu osobnosti, do ktorej malo byť zasiahnuté orgánom štátu pri výkone verejnej moci, je alebo nie je štát pasívne vecne legitimovaný. Už vôbec sa ním ústavný súd nevyjadruje k otázke, či všeobecné súdy v uvedenej druhovej skupine sporov poskytujú súdnu ochranu základnému právu zaručenému čl. 46 ods. 3 ústavy, prípadne iným základným právam (napr. čl. 19 ústavy). Preto ústavný súd v tejto časti ústavnej sťažnosti nevyhovел (bod 2 výroku nálezu).

29. Vzhľadom na čiastočné vyhovenie ústavnej sťažnosti zrušil ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 ústavy napadnuté uznesenie najvyššieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (bod 3 výroku nálezu). V ďalšom postupe je najvyšší súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Jeho podstata ústi do povinnosti najvyššieho súdu opätovne posúdiť prípustnosť sťažovateľovho dovolania, a to prizmou všetkých dôvodov, ktoré § 421 ods. 1 CSP reguluje. Pri tom bude povinnosťou najvyššieho súdu vziať do úvahy právne závery vyslovené v rozhodnutiach dovolacieho súdu označených sťažovateľom, vyhodnotiť ich z hľadiska toho, či sú v porovnaní s judikatúrou preferovanou najvyšším súdom rozdielne a či prípadná rozdielnosť je relevantná z pohľadu prípustnosti dovolania podľa § 421

ods. 1 písm. c) CSP. Pritom najvyšší súd neopomenie, že právne závery vyslovené v rozhodnutiach citovaných v bodoch 23 a 24 tohto nálezu svedčia v prospech sťažovateľa.

V.2. K namietanému porušeniu základných práv sťažovateľov napadnutým rozsudkom krajského súdu:

30. Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne.

31. Z princípu subsidiarity vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd pri uplatňovaní svojej právomoci vychádza zo zásady, že ústava ukladá všeobecným súdom chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Právomoc ústavného súdu je preto subsidiárna a uplatní sa až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07).

32. V danom prípade bol proti napadnutému rozsudku krajského súdu podaný mimoriadny opravný prostriedok – dovolanie, ktorý zákon na ochranu základných práv účinne poskytuje. Najvyšší súd nespochybnil, že sťažovateľ dostatočne sformuloval právnu otázku, od ktorej záviselo rozhodnutie krajského súdu. Na rovnakej otázke (resp. jej riešení) je založená aj ústavná sťažnosť v časti smerujúcej proti rozsudku krajského súdu. Preto ak v dôsledku kasačného výroku tohto nálezu dôjde k vytvoreniu potrebného procesného priestoru pre dovolací súd, aby k otázke pasívne vecnej legitímácie štátu v konaniach o žalobách na ochranu osobnosti poskytol meritórne odpovede, potom právomoc najvyššieho súdu rozhodnúť o predmetnom dovolaní proti napadnutému rozsudku krajského súdu vylučuje právomoc ústavného súdu.

33. Aj napriek tomu, že došlo k prijatiu ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie, rozhodol ústavný súd v tejto časti o odmietnutí ústavnej sťažnosti. Uvedené vyplýva z dikcie § 56 ods. 2 úvodnej vety zákona o ústavnom súde, podľa ktorej je odmietnutie v rámci predbežného prerokovania len možnosťou. Zo znenia zákona o ústavnom súde implicitne vyplýva, že aj po prijatí veci na ďalšie konanie je možné návrh z procesných dôvodov odmietnuť, keďže prijatie veci na ďalšie konanie nezakladá prekážku rozhodnutej veci v časti splnenia procesných podmienok (III. ÚS 231/2020, III. ÚS 167/2021). Keďže ústavný súd po analýze veci vykonanej na základe vyjadrení účastníkov konania po prijatí návrhu sťažovateľa na ďalšie konanie zistil, že existuje dôvod podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde, ústavnú sťažnosť v časti smerujúcej proti napadnutému rozsudku krajského súdu odmietol pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie (bod 5 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

34. Ústavný súd sa podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde zaoberal aj sťažovateľom uplatneným nárokom na náhradu trov konania. Sťažovateľovi ústavný súd priznal náhradu za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu). Naopak, nepriznal mu nárok na náhradu trov za úkon uskutočnený v roku 2023 (replika k vyjadreniu najvyššieho súdu), keďže obsah tohto úkonu k meritórnemu rozhodnutiu ústavného súdu nijako neprispel.

35. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Základná sadzba odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 je vo výške 181,17 eur a hodnota režijného paušálu je v sume 10,87 eur. Náhrada trov konania priznaná sťažovateľovi proti najvyššiemu súdu preto predstavuje 384,08 eur (bod 4 výroku nálezu).

36. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. septembra 2023

Robert Šorl
predseda senátu